

Balogh András: Konvencionális bölcsességek a nemzeti kisebbségekről és a nemzetközi biztonságról. Európai szemmel 1993. 1. Budapest, Az Európa Ház kiadványa. 1993. november. 30 p.

A kis füzet szerzője - történész képzettségű biztonságpolitikai szakértő - négy úgynevezett konvencionális bölcsesség elemzésével mutatja be a nemzeti kisebbségek kérdéskörének, illetve a biztonságpolitikának egymáshoz való viszonyát. Először azt a tézist vizsgálja, miszerint „a nemzeti-nemzetiségi eszmék és törekvések idejétmúlt és irracionális jelenségek”. Megállapítja, hogy a nemzeti-nemzetiségi mozgalmak természetüknél fogva mindig is az adott politikai és területi status quo ellen irányulnak, de koronként más és más e mozgalmak belső tartalma. Napjainkban, amikor a nemzeti kisebbségek, illetve kisebbségi nemzetek szerte a világon ismét fokozott erővel küzdenek közösségi jogaikért, a szerző szerint a világméretű integrációval nem ellentétes, hanem annak éppen hogy kiegészítő jelenségeként is felfogható a regionális és nemzetiségi törekvések megjelenése, amiben egyszerre jelenik meg a túlzott hatalmi koncentrációval szembeni védekezés, illetve a szabad identitásválasztás közösség-szervező és közösségőrző mozzanata.

Másodiként azt az állítást elemzi a szerző, vajon a kisebbségek jelenthetnek-e valóban új globális bizonytalansági tényezőt. Válasza ez esetben is nemleges, mondván, hogy „globális biztonsági veszélyt csak globális hatalmak tudnak előidézni”. Az afgán és délszláv háború etnikai konfliktusainak lokális jellegével bizonyított antitézis alapján a szerző az etnikai konfliktusok valódi biztonságpolitikai tétjét a következőképpen fogalmazza meg: „nem a világ globális biztonsága van veszélyben, hanem „csak” emberek százmillióinak élete, önbecsülése, nyelve és kultúrája”.

Ugyancsak negatív annak a tézisnek az elemzése is, amely szerint térségünk etnikai konfliktusait a kommunista rendszerek következményeként kellene értékelnünk. Balogh András szerint a nyugat-európai típusú nemzetállamok kialakításának 20. századi közép-európai kísérletei jelentik a kisebbségi konfliktusok igazi okát. Ebből adódóan nem tartja helyénvalónak azt a gyakorta hangoztatott felszólítást sem, mely szerint térségünk kisebbségi politikájában a nyugati megoldási modellek követésére kellene törekednünk. Ezt a meglehetősen provokatív állítást a füzetet záró következtetésekben egyebek közt a következőképpen indokolja: „Sajnálattal kell megállapítani, hogy a nemzeti problémák megoldására sehol soha semmiféle gyors és végleges megoldást magában foglaló koncepciót nem dolgoztak ki, lemásolható és alkalmazható modell nincs.”

A tanulmány végén a szerző 11 alapelv megfogalmazásával összegzi a „konvencionális bölcsességek” kritikájából leszűrt tanulságokat, melyek közül talán a legutolsó tűnik a legáltalánosabb érvényűnek: “Jelenleg a nemzetközi biztonságot lényegesen jobban fenyegeti a különböző nemzeti, nemzetiségi jogok tudomásul nem vétele, az ellenük való fellépés, mint ezek kielégítése.”

Kiss Katalin

Magyar Kisebbség 1922-1942. Repertórium. (Összeállította: Kazai Magdolna; szerkesztette: Monok István) I. Törzsanyag. II. Személy- és helynevek analitikus mutatója. Szeged Scriptum Kft. 1993. 420, 303 p.

A szegedi egyetem két kiváló könyvtárosának jóvoltából a magyar kisebbségkutatás két világháború közötti legfontosabb folyóiratának, a Lugoson megjelenő Magyar Kisebbség 21 évfolyamának összesített repertóriumára révén újabb alapkönyvvel gyarapodott kisebbségi kézikönyveink száma. A repertórium első kötetének bevezetőjében a folyóirat történetének rövid összefoglalóját, illetve a repertórium szerkezetének ismertetését olvashatjuk. A feldolgozás az úgynevezett tükrörepertórium módszerével készült, vagyis a lapszámok megjelenésének időrendjében sorakoznak a tanulmányok, adatközlések, ismertetések stb. Ily módon minden egyes közlemény önálló tételszámot kapott. Ennek az a jelentősége, hogy a második kötetben közreadott analitikus személy- és helynévmutató, illetve az ebbe beleépített tárgymutató alapján igen könnyen beazonosíthatóak az éppen keresett témakörökre, személyiségekre, eseményekre vonatkozó írások.

Az első kötetben található gazdag törzsanyagot lapozva elének tárul a Jakabffy-vezette szerkesztőség igen következetes és koncepciózus szerkesztői munkája: a történeti anyag mellett az aktuális fejleményeket nyomon követő *Események*, illetve az időszzerű kérdésekre vonatkozó elemzéseknek helyt adó *Ítéletek* című sorozat évtizednyi fennmaradása, a válogatott kisebbségi magyar parlamenti felszólalások közlése, a színvonalas recenziók jól érzékeltetik a lap tudományos és politikai irányultságának párhuzamosságát.

A választott analitikus mutató kétségkívül előnye, hogy az úgynevezett nagy témakörökben (nyelvhasználat, oktatásügy, kisebbségi mozgalmak, pártok stb.) a helynevekkel párosítva mind a regionális, mind pedig az összehasonlító kutatások esetében igen hasznos segítséget adhat. Kazai Magdolna és Monok István munkája az utóbbi időkben megcsappanni látszó repertóriumtermés jól sikerült és a kisebbségkutatásban nélkülözhetetlen darabja, amely a leghosszabb életű magyar kisebbségtudományi folyóirat anyagát új életre keltheti.

Sándor Annamária

Kisebbségkutatás. Szemle a hazai és külföldi irodalomból. (3) 1994. 1. 116 p.

A harmadik évfolyamába jutott szemlélő lap első száma a korábbi gyakorlathoz képest sokkal inkább igazodik a folyóiratot elsősorban figyelemmel követő szakmai olvasótábor igényeihez: az utóbbi években rendkívüli mértékben megnövekedett nemzetközi könyv- és folyóirattermésből igyekszik az Országos Idegennyelvű Könyvtár (a szerkesztőség bázisintézményének) folyamatosan feldolgozott anyagaira támaszkodva, egyre szélesebb merítésben, ismertetések formájában válogatást adni.

A nemzeti tudat, illetve az etnikai folyamatok tárgykörébe tartozó tanulmányokat ismertető első részben az egykori Jugoszlávia területén szemünk láttára végbemenő folyamatokkal foglalkozó írások vannak többségben, közülük az ismertetések alapján Székely Lászlónak a vajdasági *Létiünkben* (1993. 2-3. 191-213.) Modernizációs válság és nacionalizmus címmel megjelentetett tanulmánya, illetve a *La Nouvelle Alternative* 1993-ban megjelent 30. számának az ex-Jugoszlávia területén működő ellenzéki politikai mozgalmakat bemutató válogatása tűnik a legérdekesebbnek. Az egykori Szovjetunió területén zajló etnikai folyamatokra vonatkozó ismertetések alapján Kahn Michéle-nek a volt szovjet köztársaságok területén maradt oroszokkal foglalkozó írása (*Le Courrier des Pays de l'Est*, 1993. 376. 3-20.) és Jaakko Numminennek az oroszországi finnugor népek megmentésének

esélyeit taglaló tanulmánya (*Europa Ethnica* 1993. 3. 121-131.) érdemel fokozott figyelmet.

A lapszám második részének rövidebb tematikus blokkjaiból a kisebbségi politika címmel ellátott „rovatot” érdemes kiemelnünk: Szalayné Sándor Erzsébetnek és Kende Péternek a *Regio* 1993. évi 1. számában közölt tanulmányait, illetve a kolozsvári Korunk múlt évi 3. számában megjelent Bretter Zoltán és Liviu Mantei - tanulmányokat összevontan ismertető írás már a nagyobb jelentőségű kérdések legújabb irodalmát áttekintő, igényesebb megközelítés követendőnek tűnő példajaként is felfogható.

A legújabb számban ezen kívül olvashatunk tartalmi ismertetéseket a magyar kisebbségek olvasáskulturáját vizsgáló könyvről, a magyarországi kisebbségi törvény korai fogadtatásáról, a *Ki kicsoda Kassától - Prágáig?* címmel A századvég magyarsága című nagyszabású lexikonvállalkozás első kötetéről stb.

A *Kisebbségkutatás* küllemében is megújult új évfolyamát olvasva persze óhatatlanul újra felmerülnek a lap szemlélő műfajával kapcsolatos kérdések: a rövid kivonatok összessége alapján vajon mennyivel lesz jobb rálátásunk a magyar nyelvű és a nemzetközi kisebbségkutatásra, hiszen egy-egy tudományterületre és egy-egy kisebbségre lebontva az adott gyakoriság és terjedelem mellett valójában csupán ízelítőt, esetleges példákat kaphat az olvasó. A folyóiratközlések viszonylag könnyen megoldható ismertetése mellett kivételszámba mennek a monográfiák, gyűjteményes kiadványok kétségkívül több fáradságot igénylő ismertetései, holott ezekből is megtelne negyedévente egy folyóirat. Kivált ha az ismertetések vállalnák a téma korábbi irodalma alapján az elemzés és kritika kockázatát. Persze így is fontos figyelemfelhívó funkciót tölt be a *Kisebbségkutatás*, aminek hatékonyságát talán növelné egy-egy külföldi kisebbségi szakfolyóirat teljes tartalomjegyzékének közlése, de legalábbis legfontosabb tanulmányainak folyamatos bemutatása, a nyugati kisebbségi és etnikai kutatások robbanását eredményező 1980-as évtizedek retrospektív bibliográfiai bemutatása, a magyarországi és a magyar kisebbségek önismereti produkciójának rendszeresebb figyelemmel követése.

Szarka László

Erik Fügedi - Ferenc Gregor - Péter Király: Atlas slovenských nárečí v Maďarsku. Atlas den slowakischen Mundarten in Ungarn. Red. Péter Király. Budapest, Neotipp, 1993. 222 p.

A magyarországi szlovák nyelvjárások vizsgálata 1949 végén elkezdődött. Először tájékoztató gyűjtések folytak annak a megállapítására, hogy mely településeken élnek szlovákok és milyen nyelvjárást beszélnek. Ezután a települések nyelvjárási jellege alapján kijelöltük a Nyelv járások Atlaszának 48 kutatópontját. Arra törekedtünk, hogy mindegyik nyelvjárási típus képviselve legyen. A 48 kutatópont nyelvjárását a szlovák nemzeti Nyelvjárások Atlasza kérdőíve alapján gyűjtöttük fel (E. Pauliny - J. Štolc: Dotazník pre výskum slovenských nárečí. V Bratislave, 1947), amelynek 749 tétele mintegy 2 000 kérdést tartalmazott. A 48 kutatóponton tehát összesen 96 000 adatot rögzítettünk. Ebből az anyagból a térképekre kutatópontként 235 címszó került, ami összességében 22 560 adatot jelentett. A címszavak hangtani, alaktani, szóképzési, prozódiai és szókincsbeli kérdésekre vonatkoztak..

A kutatópontok anyagának felgyűjtésében képzett szlovákisták vettek részt: Décsy Gyula 7 kutatóponttal, Gregor Ferenc 5, Király Péter 30, Sipos István 6 kutatóponttal. Az ellenőrzés munkáját Gregor F. és Király P. végezte. A középszlovák nyelvjárású községek anyagának ellenőrzésében Anton Habovštiak és kisebb mértékben Šimon Ondruš szlovák dialektológus is segítségünkre volt.

A Magyarországi Szlovák Nyelvjárások Atlaszának kéziratát hárman készítették el: Király Péter írta meg a bevezető részt és ő állította össze a 235 térkép anyagát, azt rendszerezve. A térképek anyagát Gregor Ferenc ellenőrizte s ugyanő írta meg a 235 térképhez a nyelvészeti kommentárokat. A 48 kutatópont településtörténeti forrásanyagát Fügedi Erik történész állította össze.

Fügedi Erik levéltári kutatásai megerősítették a kutatópontok nyelvjárás jellegéből levont tanulságot, nevezetesen azt, hogy a magyarországi szlovák nyelvjárások alapján kevert jellegűek, aminek magyarázata a községek településtörténetében keresendő. Megjegyzendő, hogy Magyarországon a nyugati, közép- és kelet-szlovák nyelvjárás déli csoportjai vannak képviselve.

A Magyarországi Szlovák Nyelvjárások Atlaszának jellegét tekintve a kisebbségi nyelvatlaszok csoportjához tartozik, amilyen például szláv vonatkozásban: Zdzislaw Stieber egykori lengyelországi lemko (dél-nyugat ukrán) Nyelvjárások Atlasza (Lódz, 1956 - 1963), S. B. Bemstejn szovjetunióbeli bolgár Nyelvjárások Atlasza (Moszkva, 1958) az NDK-beli, szorb Nyelvjárások Atlasza (Bautzen, 1965) és Zuzana Hanudel' kelet-szlovákiai ukrán Nyelvjárások Atlasza (V Bratislavi - V Prjaševi, 1981) stb.

A Magyarországi Szlovák Nyelvjárások Atlasza összeállításának célja az alábbiakban fogalmazható meg:

- a magyarországi szlovák nyelvjárások anyagának összegyűjtése, rendszerezése és szemléltetése térképlapok formájában;
- adatszolgáltatás a nyelvjáráskeveredésnek, valamint az új nyelvjárás típusok keletkezésének, vizsgálatához, továbbá a nyelvi interferencia és a kétnyelvűség kutatásához;
- kiegészítő és egybevetési anyagul szolgálhat a szlovák nemzeti nyelvatlasz számára;
- a magyarországi és a szlovákiai nyelvjáráskutatók együttműködésének kiszélesítése.

Király Péter

Šutaj, Štefan. „Akcia Juh”. Odsun Maďarov zo Slovenska do Čiech v roku 1949. Praha, Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky, 1993. 84.

A Regio rendszeres olvasói számára már ismert 1949. évi szlovákiai akció történetét közreadó munkájában Štefan Šutaj előbb az 1948-ban gyakorlatilag lezárult magyar-csehszlovák lakosságcsere, a reszlovakizáció, illetve az 1945-46. évi csehországi deportálás nyomán a magyarlakta szlovákiai területeken kialakult helyzetet „a bonyolult szlovákiai délvidéket” mutatja be. A komplikációkat elsősorban a korábban szinte teljes egészében magyar lakosságú területekre betelepített magyarországi szlovákok, illetve a romániai, jugoszláviai, franciaországi, argentinai szlovák telepesekből verbuvált „repatriánsok”, az északi szlovák területekről érkezett szlovákok, valamint a két világháború közt megtelepedett és 1945 után újra

visszatelepülő csehszlovák „kolonisták” jelentették, akik gyakran a még ki sem költöztetett, vagy a Csehországból visszaszökött magyar tulajdonosok földjét, házát használták. Egy 1948. májusi összeírás szerint a bécsi döntést követően a visszacsatolt területre települt anyaországiak száma már csupán 526 fő volt, ők 1948 februárja után sem kaptak csehszlovák állampolgárságot.

Šutaj szerint a legtöbb gondot a 326 679 hivatalosan elismert reszlovakizált magyar jelentette. Többségük csupán a kényszer hatására (Šutaj megfogalmazásában: formálisan) döntött eredeti nemzetiségének megváltoztatása mellett. A könyv szerzője szerint a nemzetisége mellett kitartó magyarok nemzetárulóknak tekintették a reszlovakizáltakat.

Az 1949 szeptemberében-októberében beindított úgynevezett „déli akció” célja az volt, hogy az állampolgárság nélküli magyarok Csehországba költöztetésével a csehországi magyarok szervezett visszatelepítését lehetővé tegye és számukra más rétegek (kutakok, háborús bűnösök, 1938 után az „anyaországból” betelepültek stb.) kiköltöztetésével helyet, a tulajdonjogi viszonyokban pedig „rendet” teremtsen.

A szlovák kommunisták vezérkara és a belügyi megbízotti hivatal vezetésével előkészített akció azonban Šutaj jól dokumentált okfejtése szerint egyre inkább magyarellenes nacionalista színezetet kapott, jóllehet eredetileg egyértelműen osztályszempontokat követő rendelkezésként készítették elő. Az elképzelések szerint mintegy 15 ezer magyart érintő akció végül is valószínűleg a prágai csehszlovák kommunista vezetők rosszallása, illetve Magyarország tiltakozása miatt a kezdet kezdetén elakadt és nem valósult meg.

A kismonográfia mellékletében a szerző egyebek közt közli a magyar nemzetiségű állampolgárok csehszlovák állampolgárságát újra megadó 1948. évi 245. törvénycikket, a szlovák kommunista párt központi bizottságának, illetve a szlovák belügyi hivatalnak a déli akcióval foglalkozó határozatát valamint a szlovák központi bizottság mellett működött úgynevezett magyar bizottság 1949. október 14.-i jegyzőkönyvét.

Kiss Katalin

Zasztavnij, F. D.: Ukrajinszka diaszpóra. Lviv, Szvit Kiadó, 1991. 119 p.

A Szovjetunió határain belüli, koronként változó kiterjedésű Ukrajnában az ukránstudatás nem tartozott a favorizált tudományok közé. Az állami politika szintjén és rangján tartott „proletár internacionalizmus” egyébként sem szívlelte túlságosan a „szövetséges” köztársaságok esetenként jelentkező, a birodalmi szabványtól elütő sajátosságait. A gazdasági és politikai okokból külföldre vándorolt egykori honfitársakról pedig végképp elmarasztaló volt a hivatalos vélemény, a rájuk vonatkoztatott „emigráns” kifejezésnek a korban egyértelműen pejoratív hangzása volt.

Nem véletlen tehát, hogy a határokon túli ukránstudatással foglalkozó művek a határokon túl jelentek meg: a két világháború között Lengyelországhoz tartozó Lwówban, az Egyesült Államokban, vagy Nyugat-Európa országaiban. (Geografija ukrajinszkih i szumezsnih zemelj. Lviv, 1938.; Enciklopedija Ukrajinoznavsztva (két kötet) München - New York, 1949.; Enciklopedija Ukrajinoznavsztva (10 kötet) Párizs -New York, 1955-1984.; Ukrajinszki poszelennyja. New York, 1980.)

F. D. Zasztavnij összefoglaló műve ezért akár újdonságnak is számíthatna, ha nem az előbb említett munkákra épülne. Újdonsága valójában abban áll, hogy 50 000 példányban Ukrajnában jelent meg, hozzáférhető információkhoz juttatva az e kérdés iránt egyre nagyobb számban érdeklődő, hazai olvasóközönséget is. A szerző felfogásában a „diaszpóra” kifejezés arra a kb. négymillió ukránra, vagy ukrán származású személyre vonatkozatható, amely a nyugat-európai államokban, Ausztráliában, Észak- és Dél-Amerikában él. A szomszédos országokban, Romániában (román népszámlálási adat: 70 000 - ukrán becslés: 300 000), Lengyelországban (lengyel adat: 300 000 - ukrán becslés: 600 000), Cseh-Szlovákiában (150 000), Magyarországon (3 500) élő ukránság Zasztavnij fogalmazásában - s ez mondható el az ukrán szakmai frazeológiáról is -, évszázadok óta a saját „etnikai földjén” él. Ukrajna két szomszédját, Romániát és Lengyelországot a szerző abban marasztalja el, hogy az ukránellenes asszimiláció a hivatalos politika rangjára emelkedett. (Politikai óvatosságra utal, hogy ezt az állítását csak a „sztalinizmus és a pangás” évtizedeire vonatkoztatja.) Lengyelország vonatkozásában részletesen elemzi a második világháború utáni lengyel-ukrán lakosságcserét, valamint a délkelet-lengyelországi ukránság széttelepítésével járó, mindkét fél számára gyászos emlékü 1947-ben lebonyolított Wisla akciót. (1990. augusztus 3-án a lengyel szenátus nyilatkozatban ítélte el ezt az ukránokat kollektívan sújtó büntetőakciót.)

Érthető módon lehangoló képet fest a könyv megírásakor még létező Szovjetunió, s főleg az Orosz Föderáció ukránellenes vagy jobb esetben az ukrán anyanyelvi művelődéssel szemben teljesen érzéketlen politikájáról. (Az oroszországi összlakosság 3 százalékát kitevő 4 362 872 ukrán gyakorlatilag el van vágva az anyaországtól: az ukrán rádió oroszországi sugárzása rendszertelen, s nem megoldott az ukrán újságok előfizetésének kérdése sem. Beszédese példája az anyanyelvi oktatás sanyarú helyzetének, hogy egy-egy moszkvai, szentpétervári, szocsi és omszki vasárnapi iskolát leszámítva az ukrán gyerekek nem tanulhatnak az anyanyelvükön. - T. I.) Helytálló tehát az a következtetés, hogy a tengerentúli, vagy a nyugat-európai diaszpórákban élő ukránságnak potenciálisan jóval több lehetősége mutatkozik a nyelvi-kulturális fennmaradásra, mint az „orosz nővér” földjén.

Az ukránság tömeges kivándorlása a múlt század utolsó negyedében kezdődött el az akkor az Osztrák-Magyar Monarchiához tartozó ukránoklakta területekről: Galíciából, Bukovinából, a „kárpatokelőtti és kárpatontúli földekről.” Zasztavnij magyarázata szerint az ukránság „emigrálása”, az idegenek, főleg a lengyelek „immigrálásával” járt együtt. Utóbbiak számának gyors növekedést mutatja, hogy 1931-ben két galíciai vajdaságban, a ternopoliban és a lwówiban igen magas volt a lengyel lakosság aránya. (Előbbiben 36,7, utóbbiban 31,2%.) Igen színes etnikai képet mutatott ebben az időben két nagyváros, Lviv (Lwów) és Csemovci (akkor: Cernateu). Galícia központjában 50,89% lengyel, 31,9% zsidó és 16,2% ukrán élt. Bukovina fővárosában a 33,5% zsidó, a 31,4% román és más nemzetiségű, a 17,3% lengyel mellett 17,8% ukrán élt.

Mellékleteiben a kötet a legutóbbi népszámlálási adatokra támaszkodva igyekszik pontos képet adni a világban élő ukránságról, bemutatja Ukrajna földrajzi-történelmi- és néprajzi régióit (Galícia, Voliny, Ukrán Polisszja, Podólia, Podkarpatszka Rusz, Hucul föld, Pidroszjiszka Ukrajina, stb.), foglalkozik a krími tatárok és a félsziget autonómiájának kérdésével, s bemutatja a második világháború irreguláris ukrán fegyveres alakulatait és azok napjainkra nemzeti hőssékké avanszált, több esetben korántsem feddhetetlen múltú parancsnokait. A szakmai pontosságra való törekvés tiszteletreméltó szándékát rontja egy-egy, talán tendenciózus tévedés.

Így például fölöttébb meglepő, hogy a Podkarpatszka Ruszként emlegetett területen, azaz a mi fogalmaink szerinti Kárpátalján az 1930-as népszámlálásra hivatkozva csak ukránokról, zsidókról és németekről tud, magyarokról egyáltalán nem tesz említést.

Naivitás lenne azt gondolni, hogy napjainkban, amikor az etnikai konfliktusok kiéleződését tapasztaljuk, könnyű lenne levetkőzni elfogultságainkat. Ezért inkább kezeljük (meg)értően a szétszóratott ukránságról szóló könyvet, amelynek tévedései érzelmi túltelítettségre, a frissen szerzett, s valójában soha ki nem élt állami önállóság keltette eufóriára vezethetőek vissza.

Tóth István

Emberi Jogok Magyar Központja

Az 1990-ben létrehozott Emberi Jogok Magyar Központja az MTA állam- és Jogtudományi Intézete keretein belül működő intézmény. Munkatársainak száma jelenleg három fő.

A Központ tevékenységében különleges hangsúlyt kapott egy dokumentációs bázis létrehozása. Mára ez kb. 3000 nyilvántartásba vett emberi jogi kiadványt (szakirodalmat, dokumentumokat, jogalkalmazói határozatokat) tartalmaz, főként angol és francia nyelven. Ezek többsége az Európa Tanácstól származik, amely ideiglenes letéti intézményeként ismerte el a központot, s rendszeresen megküldi a vonatkozó emberi jogi dokumentumokat, ideértve az Európai Emberi Jogi Bizottság és Bíróság döntéseit. A dokumentációs bázis az érdeklődő kutatók és diákok rendelkezésére áll.

A kiadványok beszerzésének fontos forrása a külföldi emberi jogi társintézményekkel való kapcsolattartás is, s ennek keretében a rendszeres információ- és kiadványcsere. A központ ilyen kapcsolatban áll a jelentősebb nyugat-európai emberi jogi szervezetek közül például a következőkkel: Danish Centre for Human Rights (Dánia), Norwegian Institute of Human Rights (Norvégia), International Institute of Human Rights (Franciaország), Intreights (Anglia), Ludwig Boltzmann Institute of Human Rights (Ausztria), Österreichisches Institut für Menschenrechte (Ausztria), Åbo Akademi Institute for Human Rights (Finnország), Netherlands Institute of Human Rights (Hollandia).

Másik fontos tevékenységi kör a publikációs tevékenység, amely alapítványi támogatások és eseti források segítségével valósult meg. Az elmúlt három évben a következő szervezetek nyújtottak támogatást a Központ publikációihoz Acta Humana Alapítvány Lukács György Alapítvány (Budapest), UNICEF Magyar Nemzeti Bizottsága (Budapest), Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért Alapítvány (Budapest), Európa Tanács (Strasbourg), ENSZ Emberi Jogi Központja (GENF), Kanada Budapesti Nagykövetsége, Franciaország Belügyminisztériuma (Párizs).

Ezen kívül a Központ által kiadott egyes kiadványok finanszírozása az OTKA keretein belül elnyert pályázatok alapján történik.

A Központ rendszeresen megjelenteti az *Acta Humana* című emberi jogi szakfolyóiratot (évente négy számot), amely Magyarországon az egyetlen ilyen jellegű kiadvány. Eddig 13 szám jelent meg, amelyek közül néhány tematikus összeállítás volt: az Emberi Jogok Európai Egyezménye és a magyar jog kapcsolatáról, a gyermek jogairól, valamint a kisebbségekről. A kiadványok egyébként az emberi jogok témakörére vonatkozó tanulmányok mellett rendszeresen

tartalmaznak könyvismertetéseket, az emberi jogokat érintő legújabb nemzetközi jogi fejleményeket összefoglaló beszámolót „Emberi Jogi Híradó” címmel, egyes nemzetközi dokumentumok fordítását, valamint tájékoztatásképpen az emberi jogokra vonatkozó magyar tanulmányok válogatott bibliográfiáját és az idevágó magyar jogszabályok válogatott jegyzékét.

A rendszeres publikáció mellett a Központ 1993-ban megjelentetett magyar fordításban néhány, az oktatást és tájékoztatást elősegítő alapvető kiadványt: az „Emberi jogok: Nemzetközi okmányok gyűjteménye” című ENSZ kiadványt, valamint az „Emberi jogok oktatásának ABC-je” című ENSZ kiadványt. Folyamatban van az Európa Tanács „Emberi jogok a nemzetközi jogban” című kiadványának magyar nyelven történő megjelentetése.

(Cím: Emberi Jogok Magyar Központja, MTA Állam- és Jogtudományi Intézete, Országház u. 30, Budapest Pf. 25., 1250, Tel: 175-9337; Fax: 175-7858.)

Mavi Viktor